

OULUN YLIOPISTO
UNIVERSITY of OULU

KOTIMÄKI, ELINA

VARHAISKASVATUKSEN KIELENOPETUSMALLEJA SUOMESSA

Kasvatustieteen kandidaatintyö

KASVATUSTIETEIDEN TIEDEKUNTA

Kasvatustieteiden ja opettajankoulutuksen yksikkö

Varhaiskasvatuksen koulutus

2016

Varhaiskasvatuksen koulutus		Tekijä Elina Kotimäki	
Työn nimi Varhaiskasvatuksen kielenopetusmalleja Suomessa			
Pääaine Kasvatustiede	Työn laji Kandidaatin työ	Aika Toukokuu 2016	Sivumäärä 29
<p>Tiivistelmä</p> <p>Työn tavoitteena oli selvittää kielenopetuksen malleja varhaiskasvatuksessa silloin kun kyseessä on jokin muu kuin suomen kieli. Terminologia kielenopetusasioissa on sekavaa, joten tutkin aihetta luodakseni selvyyttä kielenopetuksen käsitteistöön.</p> <p>Tutkimuskysymyksen asettelu oli kaksitasoinen. Selvitin kielenopetusta sekä valtakunnallisella että kunnallisella tasolla. Ensimmäisessä tutkimusongelmassa kysyin millaisia kielenopetuksen malleja Suomesta löytyy muun kuin suomen kielen opetuksessa ja mitkä ovat mallien erot. Toisena tutkimuskysymyksenä kysyin miten kielenopetusmallit näkyvät kunnissa. Ensimmäiseen kysymykseen etsin vastauksia lähdekirjallisuudesta ja toiseen tutkimuskysymykseen vastasin aineiston pohjalta. Tutkimusaineistona olivat neljän eri kunnan varhaiskasvatussuunnitelmat. Niitä analysoin kielenopetuksen osalta sisällönanalyysillä.</p> <p>Saamani tutkimustulosten mukaan kielenopetuksen malleja muussa kuin suomen kielessä varhaiskasvatuksessa ovat vieraskielinen varhaiskasvatus, kielikylpy ja kielipesä. Mallit ovat osittaisia päällekkäisiä mutta eroja löytyy muun muassa kielen asemaan liittyen. Kielenopetus kunnissa näkyy siten, että kunnat noudattavat pääasiassa Varhaiskasvatussuunnitelman (2005) mukaisia linjoja. Kuitenkin kuntakohtaiset erot näkyvät selvästi.</p> <p>Tutkielmani johtopäätös on se, että koska Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2005) määrittelee kielenopetusasiat väljästi voivat kunnat tulkita niitä haluamallaan tavalla. Tutkimusaineisto oli kuntaotos, mutta tulosten yleistettävyyden takia valitsin kunnat mahdollisimman kattavasti. Tutkimustulokset ovat suuntaa antavia, mutta ne voi myös yleistää koskemaan kuntia laajemminkin. Tutkimustuloksiani voidaan soveltaa käytäntöön pohdittaessa kielenopetuksen tarjoamista varhaiskasvatuksessa.</p>			
Asiasanat Kielenopetus, varhaiskasvatussuunnitelma, vieraskielinen varhaiskasvatus, kielikylpy, kielipesä			

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
2. TUTKIMUSKYSYMYKSET, -AINEISTO JA –MENETELMÄ	3
3. TEOREETTINEN VIITEKEHYS JA KESKEISET KÄSITTEET	6
3.1. Aiempi tutkimus aiheesta ja oma positio	6
3.2. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet.....	7
3.3. Vieraskielinen varhaiskasvatus	9
3.4. Kielikylpy.....	9
3.5. Kielipesä.....	11
4. AINEISTON ANALYYSI.....	12
4.1. Kielenopetus Valtimolla.....	12
4.2. Kielenopetus Hyvinkäällä	13
4.3. Kielenopetus Sodankylässä	14
4.4. Kielenopetus Kokkolassa.....	15
5. TULOKSET	17
5.1. Kielenopetuksenmalleja ja niiden eroja	17
5.2. Kielenopetus kunnissa.....	21
6. POHDINTA	22
6.1. Tutkimustulosten pohdintaa	22
6.2. Tutkielman eettisyys, luotettavuus ja jatkotutkimusmahdollisuudet	23
7. LÄHTEET.....	26

1. JOHDANTO

Monikulttuurinen Suomi on jo arkipäivää. Myös varhaiskasvatuksessa tämä näkyy selvästi. Esimerkiksi pääkaupunkiseudulla on päiväkoteja, jossa maahanmuuttajataustaiset lapset ovat jo enemmistönä. Lisäksi Suomen omat vähemmistökulttuurit tuovat omat erityispiirteensä varhaiskasvatukseen. Tämä tuo väistämättäkin haasteita varhaiskasvatuksen kentälle esimerkiksi kielenopetuksen muodossa. Monikulttuurisuus tulee tavalla tai toisella osaksi jokaisen varhaiskasvattajan arkea. Ensimmäiset vuodet varhaiskasvatuksessa ovat ratkaisevia lapsen kaksikielisyydelle ja kulttuuri-identiteetille. (Halme, & Vataja, 2011, s. 5.)

Kielelliset kysymykset ovat hyvin tärkeitä mietittäessä lapsen kehitystä. Kielen merkitystä osana lapsuuden kehitystä ja kasvua ei voi kiistää. Kieli on yhteydessä koko lapsen kehitykseen. Kielenkäyttö on ajattelua, tunteiden ja toiminnan ilmaisua sekä sosiaalista vuorovaikutusta. (Nurmilaakso, 2011, s. 31.) Kielen avulla pieni lapsi tulee osaksi ympäristöään. Lapsi sosiaalistuu kielen kautta ja sen avulla. Vuorovaikutus ja kommunikointi toisten ihmisten kanssa luovat turvalliset puitteet. Kieltä tarvitaan yksilöllisyyden ja oman minuuden ilmaisemiseen. Kielen kautta ja avulla lapsi tulee juuri sellaiseksi kuin hän on.

Tutkielmani koskee varhaiskasvatuksen kielellisiä asioita. Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan pienten lasten eri elämäpiireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta. Sen tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. Varhaiskasvatus järjestetään tyypillisimmin päiväkodissa, perhepäivähoitona tai avoimena varhaiskasvatus-toimintana. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2005, s. 11.)

Varhaiskasvatusta ohjataan Suomessa valtakunnallisilla ja kunnan omilla asiakirjoilla. Nämä muodostavat yhdessä kokonaisuuden. Yksi tärkeimmistä valtakunnan tason ohjauksen asiakirjoista on Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2005). Asiakirja ohjaa varhaiskasvatuksen sisältöä, laatua ja kuntien varhaiskasvatussuunnitelmien laatimista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2006, s. 8-9.)

Myös Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2005) painottaa kielen merkitystä varhaiskasvatuksessa. Jo pieni lapsi on heti syntymästään asti kiinnostunut ympäröivästä maailmasta. Oman paikan löytäminen maailmasta on pitkä prosessi, jossa kielen merkitys on

keskeinen. Kieli tukee ajattelutoiminnan kehitystä. Lapsen kommunikointitaidot kehittyvät kielen omaksumisen myötä. Kielen hallinta on perustana myöhemmin omaksuttaville oppimisvalmiuksille. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2006, s. 19.) Kielen kautta lapsi pääsee osaksi ympäristöönsä. Pieni lapsi sosiaalistuu kiellensä avulla. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteita laadittaessa lapsen kielellinen kehittyminen otettiin punaiseksi langaksi, joka läpäisee koko asiakirjaa (Välimäki, 2011, s. 13).

Tässä tutkielmassani tutkin kielenopetukseen liittyviä kysymyksiä varhaiskasvatuksen kentällä. Tutkielmassani keskityn kuitenkin suomen kielen opetuksen sijaan muiden kielten opetukseen. Selvitän malleja, joilla muun kuin suomen kielenopetus järjestetään varhaiskasvatuksessa. Selvitän mitkä ovat ne menetelmät, jolla opetus järjestetään niin valtakunnallisella kuin kunnallisellakin tasolla.

Kielelliset kysymykset varhaiskasvatuksessa ovat varsin ajankohtainen aihe. Lisäksi oma mielenkiintoni vaikuttaa tutkielman aiheeseen. Mielenkiintoni varhaiskasvatuksen kieliasioihin perustuu omaan kokemukseen. Olen ollut töissä kieliperusteisessa päiväkodissa, jossa sain seurata lasten kielenkehittymistä oman vahvemman tai kehittymässä olevan kielen osalta sekä uuden, vieraamman kielen osalta.

Aihettani tutkin Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet -asiakirjaan pohjautuen. Se on tutkielmani tärkeä lähde. Lisäksi tutkin kuntien varhaiskasvatussuunnitelmia. Tutkin ja analysoin näiden virallisten asiakirjojen sisältöjä.

2. TUTKIMUSKYSYMYKSET, -AINEISTO JA -MENETELMÄ

Opetus on kasvatustieteiden peruskäsitteitä. Sitä pidetään usein kasvatuksen alakäsitteenä tai kasvatuksen päämuotona. Opetus on (koulun) keino kasvattaa. Se on kahden ihmisen yhteistä toimintaa, jossa toisen intentiona on oppia ja toisen auttaa oppimisessa. (Hellström, 2008, s.202.)

Puhuttaessa kielenopetuksesta varhaiskasvatuksessa ei voida puhua varsinaisesta opetuksesta samaan tapaan kuin vaikkapa koulussa. Kyse ei ole samalla lailla muodollisesta opetuksesta, jossa oppivelvollisuus määrittää opiskelemaan. Varhaiskasvatuksessa tapahtuva kielenopetus on enemmänkin ympäristön rakentamista sellaiseksi, että kieli välittyy lapsille. Epämuodollinen kielen välittäminen tapahtuu järjestämällä luontevia tilanteita kielenkäytölle kun taas muodollinen lähestymistapa korostaa tietoisuutta kielestä (Laurén, 2008, s. 18).

Opetuksen kanssa hyvin läheinen käsite on oppiminen. Opetus tähtää oppimiseen ja sen päämääränä on oppimisen avulla tapahtuva uusi osaaminen. Oppiminen voi viitata sekä lopputulokseen että itse toimintaan. Se tapahtuu tahtomattamme aivoissamme. (Hellström, 2008, s. 272.) Myös termi omaksuminen viittaa siihen, että oppimisprosessi on tiedostamattomaa (Laurén, 2008, s. 17).

Kielenoppimisen valmiudet ovat olemassa jokaisella lapsella jo valmiina. Lapsella on synnynnäinen kyky tuottaa lauseita niin pian kun hän omaksunut riittävän sanavaraston. Tästä puhutaan synnynnäisenä kielioppina. Sanavarasto karttuu kielellisten virikkeiden ja kasvuympäristön avulla. Lapsen kielen oppiminen tapahtuu siten ilman erillisiä ponnisteluja. (Ojala, 2015, s. 31.) Yhtä kielenoppimisen teoriaa tai mallia ei ole, vaan mallit perustuvat erilaisiin näkemyksiin (Järvinen, 2000, s. 110).

Tutkimuskysymykseni on kaksitasoinen. Ensinnäkin kysyn millaisia kielenopetuksen malleja Suomesta löytyy muun kuin suomen kielen opetuksessa ja mitkä ovat mallien erot. Selvitän malleja millä muuta kuin suomen kieltä opetetaan varhaiskasvatuksessa. Tämä on tutkielmani pääkysymys. Tarkastelen ensin opetusmuotoja yleisesti valtakunnallisella tasolla. Etsin vastauksia tutkielmani ensimmäiseen kysymykseen lähdekirjallisuuden pohjalta.

Kielellä tarkoitan tässä pääasiassa ainoastaan puhuttua kieltä. Rajaan tutkielmani ulkopuolelle kirjoitus- ja lukutaidon, koska ne ovat pääsääntöisesti vasta koulussa opetettavia asioita. Selvitän siis kielenopetusta puhuttuna kielenä. Kielen opetus tässä tutkielmassa tarkoittaa *muun kuin suomen kielen* opetusta.

Selvittäessäni valtakunnallisen kielenopetuksen malleja olen kiinnostunut myös kunnallisesta tasosta. Tutkielmani toinen kysymys onkin miten kielenopetusmallit näkyvät kunnissa. Tätä selvitän tarkastelemalla kuntien varhaiskasvatussuunnitelmia. Tähän kysymykseen vastaan tutkimusaineiston perusteella.

Tutkimusaineistoni koostuu eri kuntien varhaiskasvatussuunnitelmista. Olen valinnut tietyn kriteerein tarkasteluun neljän eri kunnan varhaiskasvatussuunnitelmat. Valittujen kuntien varhaiskasvatussuunnitelmat ovat 2010-luvulta. Käytän kuntien varhaiskasvatussuunnitelmista sähköisiä versioita, jotka ovat julkisia asiakirjoja.

Valitsemani kunnat ovat Sodankylä, Hyvinkää, Valtimo ja Kokkola. Näistä kunnista pohjoisin, Sodankylä, sijaitsee saamelaisalueella. Saamelaisten kotiseutualueeseen kuuluvat Utsjoen, Inarin, Enontekiön ja Sodankylän pohjoisosat (Saamelainen varhaiskasvatussuunnitelma, 2009, s. 43). Sodankylä edustaa tässä tutkielmassani pohjoissuomea. Samalla Sodankylässä on otettava huomioon myös Saamelainen varhaiskasvatussuunnitelma varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden ohella. Sodankylän varhaiskasvatussuunnitelma on päivitetty; se on vuodelta 2015.

Saamelainen varhaiskasvatussuunnitelma on tehty vuosina 2007–2009 käynnissä olleen saamelaisten sosiaalipalvelujen kehittämisyksikköhankkeen tuotoksena. Saamelaisen varhaiskasvatussuunnitelman tarkoitus on ohjata saamelaisen varhaiskasvatuksen laatua sekä sisällöllistä toteuttamista ja edistää palvelujen yhdenvertaista toteutumista. (Saamelainen varhaiskasvatussuunnitelma, 2009, s. 43.) Tämä saamelainen varhaiskasvatussuunnitelma on eräänlainen lisä saamelaiseen varhaiskasvatukseen. Sitä on noudatettava kaikkialla saamenkielistä varhaiskasvatusta tarjoavissa yksiköissä eikä se ole siis pelkästään saamelaisten kotiseutualueen sisäinen asia. Yhtäläillä valtakunnallinen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2005) toimii ohjenuorana.

Tutkimusaineistossani Hyvinkää edustaa puolestaan eteläsuomea. En halunnut ottaa liian suurta kaupunkia, kuten Helsinkiä, vaan valitsin siten, että kyseessä olisi keskisuuri kunta. Valtimo puolestaan edustaa itäsuomea ja samalla pikkukuntia. Samalla sitä voisi verrata pohjoisen tai keskisuomen pikkukuntiin. Kokkola sijaitsee pohjanmaalla, länsirannikolla. Tämä kunta edustaa länsisuomea. Kokkola on myös kaksikielinen kunta, jossa ruotsi on virallinen kieli. Näin ollen voisi ajatella, että kieliasiat Kokkolan varhaiskasvatussuunnitelmassa ovat varmasti erityisessä huomiossa.

Tutkimusmenetelmänä hyödynnän sisällönanalyysiä. Se on kuitenkin tutkielmassani enemmänkin väljä teoreettinen viitekehys, eikä tiukkaan seurattu metodi. (Tuomi, & Sarajärvi, 2003, s. 93.) Tutkielmassani se tarkoittaa sitä, että en etene järjestelmällisesti metodin mukaan vaan pikemminkin se on tausta-ajatuksena analysoidessani aineistoa. Pyrin saamaan tutkittavasta ilmiöstä tiiviin kuvauksen (Tuomi, & Sarajärvi, 2003, s. 105). Kyseessä on kvalitatiivinen tutkielma, joten määrällisesti kattavaan tarkasteluun en pyri. Tutkin varhaiskasvatussuunnitelmien sisältöjä kielen osalta ja analysoin tuloksia havaintojeni perusteella. Olen analysoinut aineistoa pääasiassa aineistolähtöisesti, ja pyrin saamaan analyysin avulla teoreettisen kokonaisuuden (Tuomi, & Sarajärvi, 2003, s. 97).

3. TEOREETTINEN VIITEKEHYS JA KESKEISET KÄSITTEET

3.1. Aiempi tutkimus aiheesta ja oma positio

Tutkielmani suuressa roolissa on Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet -asiakirja. Asiakirja on valtakunnallinen kaikkia kuntia velvoittava. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteita ovat tutkineet omissa pro gradu-töissään mm. Hanna Harju ja Maiju Paananen. Molemmat tutkielmat on tehty Helsingin yliopistolle. Harju on tutkinut gradussaan Valtakunnallisen kehittämisstrategian arviointi: varhaiskasvatussuunnitelman perusteet –asiakirja ohjauksen välineenä (2007) asiakirjaa varhaiskasvatuksen eräänlaisena työkaluna. Toinen pro gradu, Maiju Paanasen Opetussuunnitelmat puntarissa: varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005 ja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2000 kasvatuskäytännön ja –ideologian näkökulmasta (2010) tutki opetussuunnitelmia, joista toisena oli valtakunnallinen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet.

Varhaiskasvatussuunnitelmia on kuitenkin tutkittu enemmän yksilötasolla. Jokaiselle varhaiskasvatuksen piiriin kuuluvalle lapselle laaditaan henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma yhdessä lapsen vanhempien tai huoltajan kanssa. Näitä yksilöllisiä vasuja on tutkinut esimerkiksi Kristiina Huttunen omassa pro gradu työssään Yksilöllinen varhaiskasvatussuunnitelma lapsen oppimisen ja kehityksen tukijana (2010). Huttunen on tuonut esille varhaiskasvatussuunnitelman merkitystä työkaluna varhaiskasvatustyössä. Hän saamiensa tulosten mukaan varhaiskasvatussuunnitelman merkitys korostuu niiden lasten kohdalla, joilla erityisen tuen tarvetta.

Myös Teija Honkamäki ja Tarja Kanninen ovat tutkineet yksilöllisen tason varhaiskasvatussuunnitelmaa. Pro gradussaan Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma osana kasvatuskumppanuutta (2010) he selvittivät monipuolisen aineiston avulla varhaiskasvatussuunnitelman merkitystä kasvatuskumppanuuden rakentamisessa. Heidän tulostensa pohjalta Iisalmen kunta on ottanut käyttöön uuden varhaiskasvatussuunnitelman. Uuden varhaiskasvatussuunnitelman pohjalta käydyssä lapsen varhaiskasvatuskeskustelussa toteutuu kasvatuskumppanuuden malli.

Varhaiskasvatussuunnitelmien ohella toinen tutkielmani alue, kielenopetus varhaiskasvatuksessa, on vähemmän tutkittua. Erityisesti vieraan kielen opetusta ei ole tutkittu juuriakaan varhaiskasvatuksen alalla. Tietoa ei löydy kootusti, vaan se on poimittava yksittäisistä nettilähteistä. Muun kuin suomen kielen opetusta on tutkittu enemmänkin koulumaailmassa. Vieraskielisen opetuksen tutkimus on Suomessa vasta alussa, joten tutkimustuloksia on vain vähän käytettävissä (Järvinen, 2000, s. 109).

Eräs hyvä tutkimus koskien kielenopetusta kuitenkin löytyy. Se on tärkeä lähde myös omalle tutkimukselleni. Selvitys kotimaisten kielten kielikylpyopetuksen ja vieraskielisen opetuksen tilanteesta Suomessa -kuntatason tarkastelu (2011) tuo esiin eri kuntien kielenopetuksen tilanteita. Oma tutkielmani tuo kuitenkin hieman erilaisen näkökulman ottaessani eri aspektin asiaan. Kyseinen selvitys kattaa sekä perusopetuksen että varhaiskasvatuksen. Omassa tutkielmassani keskityn ainoastaan varhaiskasvatuksen kielenopetukseen.

Oma tutkielmani sijoittuu toisaalta valtakunnalliselle tasolle tutkiessani Varhaiskasvatussuunnitelman perusteita, kaikkia kuntia ohjaavaa asiakirjaa. Toisaalta tutkimuksessani on kunnallisen tason ulottuvuus kun selvitän eri kuntien tilannetta ja kieliasioita kunnissa.

3.2. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Vasu) on asiakirja, joka ohjaa valtakunnallisesti varhaiskasvatuksen sisällöllistä toteuttamista valtakunnallisesti. Asiakirjan tavoitteena on edistää varhaiskasvatuksen yhdenvertaista toteutumista koko maassa, ohjata sisällöllistä kehittämistä ja luoda edellytyksiä varhaiskasvatuksen laadun kehittämiseksi. Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet ohjaavat kaikkia toimintamuotoja varhaiskasvatuksessa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, s. 7-9.)

Varhaiskasvatusta ohjataan pääasiassa kahdelta tasolta. *Valtakunnallisella tasolla* Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet sekä päivähoitoa ja esiopetusta koskevat lait ja asetukset ohjaavat sisällöllistä toteutumista ja laatua. *Kunnallisella tasolla* varhaiskasvatusta ohjaa kunnan omat varhaiskasvatukselliset linjaukset sekä strategiat. Linjauksissa tulee näkyä kunnan keskeiset järjestämisen periaatteet. Kunta laatii myös oman Varhaiskasvatussuunnitelmansa joko yksin tai yhdessä jonkun toisen kunnan tai kuntien kanssa. Yhdessä valta-

kunnallisen tason kanssa kunnallinen taso muodostaa kokonaisuuden. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, s. 8- 9.)

Kunnat tekevät omat siis oman varhaiskasvatussuunnitelmansa valtakunnallisen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta. Omiin havaintojeni mukaan kuntien yhdessä tekemät varhaiskasvatussuunnitelmat eivät kuitenkaan ole kovin tavallisia. Lienee hankala olla tietoinen toisen kunnan asioista, ja kyseessä on kuitenkin kuntia velvoittava asiakirja. Stakes seuraa kuntien Vasu-prosesseja ja niiden etenemistä.

Varhaiskasvatussuunnitelma velvoittaa lähinnä yhteiskunnan virallisia toimijoita, mutta on hyvänä ohjenuorana kaikille varhaiskasvatuksen parissa toimiville henkilöille. Varhaiskasvatus pystytään pitämään paremmin laadukkaana kun vanhemmat osaavat vaatia parasta.

Jotta varhaiskasvatus pysyisi laadukkaana, edellytys sille on arviointi ja uudistuminen. Nykyinen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on vuodelta 2005, joten päivitys olisi hyvin ajankohtainen asia. Parhaillaan onkin menossa VASU 2017- hanke, jossa uudistetaan asiakirjaa. Netissä on ollut mahdollisuus kaikkien vaikuttaa ja antaa mielipiteensä tulevaa Vasua varten. Näistä mielipiteistä on tehty koonti Opetushallituksen internetsivuille. Uusi Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on määrä astua voimaan vuonna 2017. (Opetushallitus 5.11.2015.)

Varhaiskasvatussuunnitelma puolestaan on joko kunnan tai kuntien yhdessä laatima ohjaava asiakirja päivähoidon henkilöille. Varhaiskasvatussuunnitelmia voidaan tehdä myös yksikkökohtaisia (koskien tiettyä päiväkotia), ryhmäkohtaisia tai lapsen henkilökohtaisia. Näistä varhaiskasvatussuunnitelmista tutkin kunnallisen tason varhaiskasvatussuunnitelmia sekä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet -asiakirjaa.

Varhaiskasvatussuunnitelmat auttavat toiminnan suunnittelua lapsiryhmässä, vuorovaikutusta lapsen kanssa sekä vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä. Nämä ovat keskeisiä elementtejä pedagogisessa työssä. (Kronqvist 2012, 29.)

3.3. Vieraskielinen varhaiskasvatus

Puhuttaessa kielenopetuksesta varhaiskasvatuksessa kyse ei ole varsinaisesta tietoisesta kielen opiskelusta. Kyseessä ei ole muodollinen opetus vaan pikemmin lapsille tarjotaan mahdollisuus tutustua uuteen kieleen. Kielen (mahdollinen) oppiminen toteutuu ikään kuin huomaamatta. Lasten kohdalla kieltä tehdään tunnetuksi erilaisten leikkien, lorujen ja laulujen kautta. Lasten kielen oppiminen tapahtuu muun toiminnan lomassa.

Vieraskielinen kasvatus tapahtuu jollakin muulla kuin kotimaisella kielellä. Tällöin lasten vanhemmilla on vastuu lapsen äidinkielen kehittymisestä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 42.) Vieraskielistä varhaiskasvatusta järjestävät lähinnä yksityiset päiväkodit. Suomessa vieraskielistä varhaiskasvatusta on tarjolla mm. englannin, ranskan ja saksan, venäjän, espanjan ja viron kielellä (Kangasvieri et al., 2011, s. 46).

Vieraskielistä päivähoitoa ei ole tutkittu kovin paljoa, joten kattavaa esitystä sen tarjonnasta ei löydy. Kuitenkin Kangasvierin et al. (2011) mukaan kaikkea vieraskielistä opetusta kuitenkin yhdistää sama periaate. Tämän mukaan asiiasältöjen oppiminen yhdistetään kielenopetukseen. Toisin sanoen vieraskielisessä opetuksessa kieli siis toimii oppimisen mahdollistajana, eikä ensisijaisesti kohteena. Opetuksessa voidaan käyttää toista (varmempaa ja tutumpaa) kieltä tukikielenä tarvittaessa. (Kangasvieri et al. 2011, 22.) Kangasvierin yms. tutkimus koskee pääasiassa perusopetusta mutta myös varhaiskasvatusta.

3.4. Kielikylpy

Kielikylpy (englanniksi language immersion/bath, ruotsiksi språkbad) on syntynyt Kanadassa 1960-luvulla. Kanadassa on ollut aina kaksi pääkieltä, ranska ja englanti. Ranskan kielen opetus koettiin kuitenkin riittämättömäksi takaamaan sujuva ranskan kielen taito. Valveutuneet vanhemmat järjestäytyivät kielenopetuksen muuttamiseksi. Vuonna 1965 avattiin ensimmäinen kielikylpypäiväkoti St Lambertissa. Tavoitteena oli, että lapset saavuttaisivat äidinkielen omaisen tason kielikylpykielessä. (Harju-Luukkainen, 2007, s. 121.)

Kielikylvystä voidaan erottaa eri malleja. Aloitusiän perusteella voidaan erottaa varhainen, viivästetty ja myöhäinen kielikylpy. Lisäksi jaetaan opetuksen määrään perustuen osittainen ja täydellinen kielikylpy. Viivästetty ja myöhäinen kielikylpy alkavat vasta koulussa. Tavallisin ja tehokkain malli on varhainen täydellinen kielikylpy. Se alkaa heti kolmen

vuoden iässä. (Láuren, 2000, s. 41–42.) Varhaisessa täydellisessä kielikylpymallissa on saavutettu tehokkaita tuloksia. Mallin mukaan päiväkotivuosien aikana käytetään ainoastaan kielikylpykieltä. (Harju-Luukkainen, 2007, s. 120.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan kielikylpyä järjestetään toisella kotimaisella tai vähemmistökielellä kolmen vuoden iästä lähtien. Kaksikielinen ympäristö mahdollistaa lapsen toisen kotimaisen tai vähemmistökielen oppimisen. Kielikylvyssä tulee turvata lapsen oman äidinkielen kehittyminen ikätasonsa mukaisesti. Tässä myös vanhemmilla on tärkeä rooli. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2005, s. 41.)

Suosituksissa kielikylvyn aloitusiästä on vaihtelevuutta. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2005) mukaisesti kielikylvyn voi aloittaa kolmevuotiaana, jolloin oma äidinkielen perusteet on jo hallussa. Toisen tutkimuksen mukaan kielikylpy aloitetaan lapsen ollessa viisi vuotta (Pasanen, 2015, s.206). Määrittelyissä ei siis ole täyttä selvyttä.

Suomessa ensimmäinen kielikylpyryhmä aloitti vuonna 1987 Vaasassa. Toiminta noudatti Kanadan mallia, ja perustui aktiivisten vanhempien aloitteeseen. Seuraava kielikylpypäiväkoti perustettiin Espooseen 1990. Kanadalaiseen malliin pohjautuva kielikylpymalli on sittemmin levinnyt laajasti ympäri Suomea. (Harju-Luukkainen, 2007, s. 122.) Kielikylvyssä sovelletaan varhaiskasvatuksen valtakunnallisia linjauksia ja Varhaiskasvatussuunnitelman perusteita.

Kielikylpyopetuksessa tähdätään kielikylpykielen sujuvaan hallintaan, kun taas vieraskielisessä opetuksessa tavoitteet ovat vaihtelevia (Seikkula-Leino, 2002, s. 28). Kielikylpyyn tulevat ovat myös samalla lähtötasolla kielen kanssa. Kielikylpy ei ole siis mikään erityisen lahjakkaille lapsille tarkoitettu kielen opetuksen muoto, vaan kielikylpy soveltuu kaikille. (Láuren, 2000, s. 38.) Huomattavaa kielikylpyohjelmassa on, että lapset oppivat kirjoittamaan ja lukemaan kielikylpykielellä eivätkä äidinkielellään. Lukemaan ja kirjoittamaan oppiminen on sen verran aikaa vievää, että se viivästyttäisi kielikylpyä, jos taidot opeteltaisiin ensin äidinkielellä (Láuren, 2000, s. 43). Kielikylvyssä lapset siis todella sisäistävät kielikylpykielen.

Joskus kuulee myös puhuttavan kielisuihkusta. Se on kerran viikossa tapahtuvaa kielenopetusta, mutta huomattavasti vaatimattomampaa kuin varsinainen kielikylpy. (Pasanen,

2015, s. 207.) Jätän sen tarkastelun kuitenkin pois, sillä se ei ole virallinen termi eikä sitä voida lukea kuuluvaksi varhaiskasvatukseen kerhomaisuutensa vuoksi.

3.5. Kielipesä

Termi kielipesä tulee maorinkielisestä sanasta Kohanga Reo. Englanniksi vastaava termi on language nest. Kielipesä-termi on yleensä käännetty suoraan niille kielille, joilla kielipesätoimintaa järjestetään. Esimerkiksi inarinsaameksi kielipesä on kielápiervál. (Pasanen, 2015, s. 203–204.) Pohjoissaameksi vastaava termi on giellabeássi.

Annika Pasanen, joka on tutkinut paljon kielipesää, on määritellyt pro gradussaan sen seuraavasti. Kielipesä on päiväkodin omainen hoitopaikka, jossa lapsille puhutaan vähemmistökieltä. Se on tarkoitettu vähemmistökielisille lapsille. Kielipesässä hoitajat puhuvat heti alusta alkaen kielipesäkieltä, vaikkeivät lapset sitä ymmärtäisikään. (Pasanen, 2003, s. 4.) Myöhemmin väitöskirjassaan hän on tarkentanut, että jokainen kieliyhteisö määrittelee itse millä ehdoilla kieltään elvyttää. Tavoitteena on kuitenkin uhanalaisen vähemmistökielen siirto tulevalle sukupolvelle. (Pasanen 2015, 204.)

Kielipesä on enemmän kuin päivähoitopaikka. Siellä rakennetaan hyvä ja kestävä pohja kielitaidolle. Lisäksi kielipesä vahvistaa lapsen identiteettiä ja oman kulttuurin juuria. (Siltala, 2013, s. 15.) Kielipesällä on valtava merkitys lapsen minuuden rakentumisessa.

4. AINEISTON ANALYYSI

Aineistoni käsittää neljän eri kunnan varhaiskasvatussuunnitelmat. Tässä luvussa analysoin kuntien varhaiskasvatussuunnitelmia kielellisten asioiden osalta. Kuntatason tarkasteluun valitsin tietyillä ehdoilla neljä eri kuntaa Suomesta. Halusin, että tarkasteltavat kunnat täyttävät tietyt kriteerit. Kerron aluksi valinnan perusteita.

Ensinnäkin, tarkastelun tuli olla mahdollisimmat kattava maantieteellisesti. Edustus joka puolelta Suomea oli hyvä löytää. Lisäksi tarkastelussa tuli olla mukana joku kaksikielinen kunta. Tulosten uskottavuuteen liittyen oli myös tärkeää, että valitsemieni kuntien varhaiskasvatussuunnitelmat olisivat mahdollisimman tuoreita. Lisäksi pidän tärkeänä että myös saamelaisalue on edustettuna tarkastelussa. Näillä perusteilla lähdin valitsemaan kuntia kielivertailuun.

Kuntien edustus ei ole täysin kattava, vaan se on tutkimuksellinen valinta. Kuitenkin asetetut kriteerit kuntien täytyi täyttää. Kyse on laadullisesta tutkimuksesta, joten määrällisesti ei ole tarkoituskaan pyrkiä laajaan tarkasteluun. Tutkielmani tuloksia voidaan kuitenkin pitää hyvin suuntaa antavina.

Toisaalta kvalitatiivisen tutkimuksen aineistosta on sanottu, ettei aineistosta tehdä päätelmiä yleistettävyyttä ajatellen. Kuitenkin tutkimalla yksityistä tapausta (kuntaa) saadaan näkyviin se, mikä toistuu usein tarkasteltaessa ilmiötä yleisemmällä tasolla. Pohjimmallaan ajatuksena on, että yksityisessä toistuu yleinen. (Hirsjärvi, Remes, & Sajavaara, 2013, s. 182.)

4.1. Kielenopetus Valtimolla

Valtimo sijaitsee pohjois-karjalassa. Sen varhaiskasvatussuunnitelma on päivitetty 2015, joten kyseessä ajantasainen suunnitelma. Valtimon varhaiskasvatussuunnitelma on melko yleisluontoinen kuvaus kielen osalta. Kielen merkitystä lapsen sosiaalisuuden kannalta korostetaan. Kieli on perustana uuden oppimiselle. Kiireettömyys eli on aikaa kuunnella lasta, on tärkeää kielen omaksumisessa. Eri kieli- ja kulttuuritaustaisista lapsista sanotaan, että varhaiskasvatus tukee integroitumista osaksi suomalaista yhteiskuntaa. Lapsen identiteetin kannalta on tärkeää, että hänen omaa kieltään ja kulttuuriaan kunnioitetaan. Vastuu

kielen säilymisestä on kuitenkin ensisijaisesti perheellä itsellään. Oman kielen käyttöön rohkaistaan lapsen ja aikuisen keskinäisessä vuorovaikutuksessa. (Valtimon varhaiskasvatussuunnitelma, 2015.)

Valtimon vasussa ei mainita vieraskielistä varhaiskasvatusta. Ainoastaan yleisluontoinen kuvaus eri kulttuurien kunnioittamisesta löytyy. Myöskään kielikylypyä tai kielipesää löydy vasusta. Voisi näin ollen ajatella, että Valtimolla ei ole vieraskielisiä lapsia varhaiskasvatuksen piirissä (tai ovat integroitu suomenkieliseen ryhmään) kun ainoatakaan mainintaa ei löydy. Vasun perusteella Valtimon kunnassa ei ole tarvetta muulle kuin suomalaiselle varhaiskasvatukselle. Toki on ajateltava, että kyseessä on pikkukunta pohjois-karjalassa eikä siten tyypillisin paikka esimerkiksi maahanmuuttajille.

4.2. Kielenopetus Hyvinkäällä

Toinen vertailtava kunta on keskisuuri kunta etelässä, Hyvinkää. Myös Hyvinkään varhaiskasvatussuunnitelma on tarkastettu vuonna 2015. Siellä kieli on suuremmissa roolissa kuin Valtimolla vasussa. Yleisellä tasolla Hyvinkään vasu kertoo, että kielen avulla voimme vaikuttaa. Kielen omaksuminen tapahtuu ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. Kasvattajalla on tässä tärkeä rooli. Lapselle täytyy luoda ilmapiiri, joka kannustaa kielen oppimiseen. Lapsi oppii aikuiselta mallin kielen käyttöön. Kielelliset valmiudet kehittyvät esimerkiksi lorujen, laulujen ja satujen avulla. (Hyvinkään varhaiskasvatussuunnitelma, 2015, s. 8.)

Monikulttuurisuus on arkea Hyvinkään varhaiskasvatuksessa. Hyvinkäällä on eri kieli- ja kulttuuritaustaisia ihmisiä jo paljon. Vasussa kuitenkin painotetaan jokaisen eri kulttuuritaustaisen lapsen yksilöllisyyttä. Jokaisella lapsella on oikeus tuntea olonsa turvalliseksi. Suvaitsevaisuuteen ja ymmärrykseen kasvatetaan. Lisäksi vasussa on mainittu kotoutuminen. Maahanmuuttajataustaisen lapsen tulee saada kasvaa sekä oman kulttuurinsa että suomalaisen kulttuurin jäseneksi. Tärkeää olisi, että maahanmuuttajataustaiset varhaiskasvatuksen asiakkaat pääsisivät kotoutumaan osaksi Suomea säilyttäen samalla vahvan yhteyden omaan kieleensä. Vieraskielisillä lapsilla vasu tarkoittaa lapsia, joilla on äidinkielenä jokin muu kuin suomi, ruotsi tai saame. Maahanmuuttajille puolestaan tarjotaan varhaiskasvatuksessa S2-kieltä. (Hyvinkään varhaiskasvatussuunnitelma 2015, s. 6.)

Hyvinkäällä on maahanmuuttajille ja muille ei-äidinkielisille tarjottavan S2-kielen ja suomenkielisen varhaiskasvatuksen lisäksi tarjolla muunlaista kielen opetusta. Tarjolla on kielikylpyä ruotsin kielellä. Hyvinkään vasun mukaan kielikylpy on rikastava malli, jossa lapsi oppii yhden tai useamman kielen mutta säilyttää silti oman äidinkieltensä. Tavoitteena siinä on toiminnallinen monikielisyys. (Hyvinkään varhaiskasvatussuunnitelma 2015, s. 18.)

Toisinaan näkee puhuttavan myös monikielisyyden sijaan kaksikielisyydestä. Christer Láurenin mukaan ei kuitenkaan ole tarpeen erotella näitä. Kaikki yksikielisyyden yli menevät voidaan luokitella siis samaan kategoriaan, olipa kyse sitten kaksi-, kolmi- tai useampikielisyydestä. (Láuren, 2008, s. 85.)

Näiden kielenopetusmallien lisäksi Hyvinkäällä on myös kielipainotteista varhaiskasvatusta. Kielenä on englantia. Englantipainotteisen kasvatuksen tavoitteena on kehittää sekä lapsen äidinkieltä että englantia. Englanninkieli on osa päivittäistä toimintaa. Lapset oppivat kieltä käytännön kokemusten kautta. He käyttävät kieltä välineenä. Lapsi saa kuitenkin käyttää vapaasti äidinkieltään eikä hänellä tarvitse olla kokemusta englanninkielestä. Kasvattajien tehtävä on luoda kaksikielisyyteen kannustava ilmapiiri. (Hyvinkään varhaiskasvatussuunnitelma, 2015, s. 18.)

Hyvinkään vasua kielen osalta luettaessa on huomioitavaa, että kielikylvyn tavoitteena on tehdä lapsista monikielisiä. Sen sijaan englantipainotteisen varhaiskasvatuksen kohdalla puhutaan kaksikielisyydestä. Näillä kielen opetusmuodoilla on siis hieman eri tavoitteet. Toisaalta, kuten yllä totesin, Láurenin mukaan ei ole tarve erotella kaksi- ja monikielisyyttä.

4.3. Kielenopetus Sodankylässä

Kolmas tarkasteleman kunta on pohjoisen kunta Sodankylä. Sodankylän vasussa kielen merkitys on nostettu tärkeäksi osaksi lapsen kasvua. Vasun mukaan kieli on ajattelun ja tunteiden ilmaisun väline. Kirjallisuuden, tarinan kerronnan ja laulujen osuutta korostetaan kielen oppimisen tärkeyden kannalta. Aikuisen on tärkeää olla mallina, koska aluksi kielen oppiminen tapahtuu jäljittelemällä. Lisäksi Sodankylässä nostetaan mediakasvatus tärkeäk-

si kielen oppimisen kannalta. Vasun mukaan mediakasvatus on oppimista ja kasvua median pariin. (Sodankylän varhaiskasvatussuunnitelma, 2014, s. 6-7.)

Sodankylästä löytyy myös eri kieli- ja kulttuuritaustaisia lapsia. Heidän omaa kieltä tuetaan mutta samalla kannustetaan suomen kielen oppimiseen. Molemmat kulttuurit nähdään tärkeäksi lapselle. Varhaiskasvatus järjestetään Sodankylässä siten, että lapsi on osa ryhmää. Toisin sanoen, eri kielipainotteisia tai vieraskielistä varhaiskasvatusta ei ole tarjolla Sodankylässä. Eri kielitaustaiset lapset integroidaan osaksi suomenkielistä ryhmää. Vastuu oman kielen ja kulttuurin säilyttämisestä on aina perheellä itsellään. Päivähoidon tehtävä on olla tukena tässä. (Sodankylän varhaiskasvatussuunnitelma, 2014, s. 13.)

Sodankylän pohjoisimmat osat kuuluvat osaksi saamelaisaluetta, joten Vasussa on tuotu esiin saamelainen varhaiskasvatus. Sodankylän varhaiskasvatussuunnitelma on tutkimistani kunnista ainoa, joka mainitsee varhaiskasvatussuunnitelmassaan kielipesän. Sen vasun mukaan Vuotsossa toimii saamenkielinen kielipesä, joka tarjoaa saamenkielistä päivähoitoa ja kerhotoimintaa. Näitä toteutetaan saamelaisen varhaiskasvatussuunnitelman mukaisesti. (Sodankylän varhaiskasvatussuunnitelma, 2014, s. 3.)

4.4. Kielenopetus Kokkolassa

Neljäs ja viimeinen tarkasteleman kunta on Kokkola. Olen valinnut Kokkolan kunnan sen takia tarkasteluun, että se edustaa länsirannikkoa ja ruotsinkielistä aluetta Suomessa. Kokkolan Vasu on hieman vanhempi kuin muut, mutta kuitenkin 2010 luvulta. Selvitän nos- taako Kokkolan Vasu kielikylypyasiat tärkeimmäksi kieliaksi Vasun tasolla.

Kokkola on kaksikielinen kunta, joten siellä on sekä ruotsin- että suomenkielisiä päiväko- teja. Kielen merkityksestä yleensä sanotaan, kielen oppiminen on aina luova ja persoonal- linen prosessi. Jäljittelyllä on tärkeä merkitys. Pieni lapsi ymmärtää asioita huomattavasti enemmän kuin pystyy tuottamaan puheeksi asti. (Kokkolan varhaiskasvatussuunnitelma 2010.)

Eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten varhaiskasvatus järjestetään siten, että lapsi toimii ryhmän jäsenenä. Lapsen kulttuuriset tavat käydään läpi ennen hoidon aloittamista. Tulkin käyttöä suositaan, jotta yhteistyö toimisi. Myös Hyvinkäällä korostetaan äidinkielen säilyt-

tämisen tärkeyttä että suomen kielen oppimista. Lapsen huoltajalla on vastuu lapsensa äidinkielen säilymisestä. (Kokkolan varhaiskasvatussuunnitelma 2010.)

Kokkolassa ei ole tarjolla varsinaista vieraskielistä päivähoitoa. Kielikylpyä sen sijaan löytyy. Kielikylpyä on tarjolla ruotsin kielellä mutta myös englannin kielellä. Kokkolan vasun mukaan ”Englantilainen päiväkotitarjoaja tarjoaa nimensä mukaisesti englanninkielistä kielikylpyä.” Kokkolassa on olemassa ruotsin ja englannin kielen kielikylpyjä varten Kielikylpykielen opetussuunnitelma. (Kokkolan varhaiskasvatussuunnitelma 2010.)

Kunnan kaksikielisyys asettaa aina omat haasteet toiminnan järjestämiselle ja sisällölle. Kaksikielisyys on kuitenkin rikkaus, jota kannattaa vaalia. Tärkeää olisi, että kasvattaja toimii kielellisenä mallina lapsille. (Reunamo, 2014, s. 41.)

5. TULOKSET

5.1. Kielenopetuksenmalleja ja niiden eroja

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2005) esittelee muutamia kielen opetuksen malleja. Vasun mukaan muun kuin suomen kielenopetus tapahtuu kielikylpynä tai vieraskielisenä varhaiskasvatuksena. Kolmas lähdekirjallisuuden pohjalta löytämäni muoto on kielipesämetodi. Määrittely kielenopetusmuotojen välillä ei ole kovin selkeää, joten pidän tärkeänä eritellä näitä enemmän. Esitän tulokset opetusmuotojen eroista taulukkona.

Kielikylpytoiminta ja vieraskielinen opetus on hajanaista. Toiminnan kirjavuus vaikeuttaa myös opettajankoulutuksen suunnittelua. Kyse on toisaalta myös tasa-arvosta, sillä samoilla nimikkeillä saatetaan tarjota hyvin erilaista toimintaa. (Kangasvieri et al., 2011, s. 7.) Vieraskielisen opetuksen ja kielikylpyopetuksen kartoittamista vaikeuttaa terminologian selkeiden termien puute ja nimitysten laaja lukumäärä (Kangasvieri et al., 2011, s. 18). Lisäksi termit ovat usein päällekkäisiä. Ei siis ihme, että sekaannusta termien käytössä näkyy jopa ammattilaisten keskuudessa. Tätä epäselvää tilannetta selventääkseni vertailen malleja taulukossa.

Kaikissa kielenopetusmuodoissa on samankaltaisia piirteitä. Rajanveto on vaikeaa eikä universaalia määritelmää ole. Usein sekaannuksiakin esiintyy, kun ei tiedetä mistä opetusmuodosta puhutaan. Taulukon jälkeen on selitteet eri muuttujille.

Taulukko 1. Kielenopetusmallien erottelu

Muuttuja:	Vieraskielinen varhaiskasvatus	Kielikylpy	Kielipesä
Avoim kaikille	X	X	(X)
Alkuperäiskansoille tarkoitettu			X
Henkilöstön pätevyys tarkoin säädeltyä	X	X	
Henkilöstön hyvät kouluttamismahdollisuudet	X	X	
Perustuu vähemmistökielen opetukseen		X	X
Kielen ohella myös kulttuurin siirto			X
Kielen oppiminen on tavoite sekä kieli opetuksen väline		X	X
Lasten kielen osaamisessa ei ennakkovaatimuksia	X	X	(X)
Sijoittunut paikallisesti		X	X
Velvoittavuus/virallisuus	X	X	
Kielen jatkuminen turvattu		X	

Kielikylpyyn tai vieraskieliseen varhaiskasvatukseen osallistuminen perustuu vanhemman valintaan. Vanhemmat voivat halutessaan hakea lapselleen hoitopaikkaa näihin. Kielikylpy esimerkiksi ruotsinkielisillä alueilla on hyvin tavallinen varhaiskasvatuksen muoto. Sen sijaan kysymys kielipesään osallistumisesta on monimutkaisempi ja sinne päästään tietyin ehdoin.

Kielipesä varhaiskasvatusmuotona on tarkoitettu alkuperäiskansojen jäsenille. Kuka tahansa, esimerkiksi suomalainen, ei voi välttämättä laittaa lastansa kielipesään. Tähän kysymykseen on puuttunut myös saamelaisten korkein päättävä elin, Saamelaiskäräjät. Vuonna 2012 Saamelaiskäräjät pyysi eduskunnan oikeusasiamieheltä selvitystä ja ohjeistusta mihin toimenpiteisiin olisi ryhdyttävä tapauksessa, missä suomalaislapset osallistuvat kielipesätoimintaan. Saamelaiskäräjien mukaan kielipesätoiminnan piirissä oli myös sellaisia lapsia, joilla ei ole minkäänlaista yhteyttä saamelaiskulttuuriin. Käräjien mukaan kielipesä on tarkoitettu nimenomaan alkuperäiskansaansa kuuluville lapsille. Kielen elvyttämiseen tarkoitettuja resursseja käytetään näin väärin perustein opetettaessa saamen kieltä suomalaislapsille. Eduskunnan oikeusasiamies totesi kuitenkin ratkaisussaan, ettei mikään estä valtaväestön lasta osallistumasta myös kielipesätoimintaan. (Eduskunnan oikeusasiamies, 2013.)

Pätevän henkilöstön saanti on haaste kaikissa näissä varhaiskasvatuksen muodoissa. Yliopistossa koulutetuista, pedagogisesti pätevistä, lastentarhanopettajista alkaa olla jo pulaa (Karila, 2013, s. 23). Tästä johtuen esimerkiksi kielipesässä työntekijä voi olla vaikkapa sukulainen. Käytännön syistä usein ainoa vaatimus on, että hallitsee kielipesäkielen. Pelkästään kielenosaajikin on vaikea löytää puhumattakaan siitä, että henkilöllä olisi koulutus alalle. Kielipesässä onkin käytössä ns. malli, jossa ähkyt, (mummot) siirtävät kielen lapsille kielipesässä. Kielikylvyn ja vieraskielisen varhaiskasvatuksen henkilöstön pätevyys on hieman tarkemmin säädeltyä jo niiden virallisemmän asemansakin ansiosta. Inarinsaamen kielessä puhutaan ns. kielimestareista, jotka opettavat kieltä käytännössä (Pasanen, 2015, s. 253).

Kielikylvymetodiin on tarjolla koulutusta. Vaasan yliopisto vastaa pääasiassa koulutuksesta. Myös Hangon kesäyliopisto tarjoaa täydennyskoulutusta. Lisäksi on olemassa valtakunnalliset kielikylvypäivät ja vuosittaiset kurssit. (Harju-Luukkainen, 2007, s. 128–129.) Vieraskielisessä varhaiskasvatuksessa vaaditaan yleensä tutkinto kielestä ja kasvatusalan koulutus tai pätevyys. Sen sijaan kielipesää varten ei ole olemassa koulutusta vaan kielen hallinta perustuu yleensä käytännön osaamiseen.

Kielen asemalla maassa on myös vaikutusta asiaan. Kielikylvyissä ja kielipesässä opetettava kieli on vähemmistökieli. Mitä tahansa kieltä ei voi siis opettaa kielikylvy- tai kielipesämetodin alla. Suomessa suurimmat ja tunnetuimmat kielet ovat ruotsi kielikylvykielellä ja saamen eri kielet kielipesissä.

Erittäin tärkeä seikka, ehkä jopa tärkein, pohdittaessa kielenopetusmetodien eroja, on kulttuurin siirto. Nimittäin kielipesässä on kielen ohella vähintäänkin yhtä tärkeää siirtää myös kulttuuri ja perinteet. Kielikylvyissä tai vieraskielisessä varhaiskasvatuksessa tällaista ei ole. Ainoastaan kielen opetus on keskiössä.

Vieraskielisessä opetuksessa kieli toimii enemmänkin oppimisen mahdollistajana kuin sen kohteena. Lisäksi siinä voidaan käyttää tukena tarvittaessa lapsen vahvempaa (yleensä suomen) kieltä esimerkiksi selvennettäessä asioita (Kangasvieri et al., 2011, s. 22.) Kielikylvyissä ja kielipesässä kieli omaksutaan luonnollisissa tilanteissa siis tekemisen kautta. Kielen oppiminen on sekä tavoite että väline oppimiseen. Lisäksi kielipesässä ja kielikylvyissä kieltä puhutaan lapsille koko ajan vaikka he eivät sitä aluksi ymmärtäisikään.

Vieraskielisessä varhaiskasvatuksessa ja kielikylvyssä lapset voivat tulla hoitoon ilman ennakko-osaamista. Lapset ovat samalla viivalla. Kielipesään voi tulla myös ilman kielitaitoa, mutta kulttuurin kautta sidos kieleen on jo olemassa.

Kielipesät toimivat usein sekaryhminä, jossa lapset ovat eri-ikäisiä. Myös heidän kielellinen taustansa vaihtelee paljon. Kielipesäkieli voi olla aktiivinen tai passiivinen. Parhaimmassa tapauksessa lapset ovat esimerkkinä toisilleen kielen puhumisessa. (Pasanen, 2015, s. 207.)

Kielenopetuksen mallit varhaiskasvatuksessa ovat sijoittuneet paikallisperusteisesti. Esimerkiksi kielikylpyä on tarjolla pääasiassa rannikolla ja pääkaupunkiseudulla, missä voidaan ajatella asuvan myös eniten kaksikielisiä ihmisiä. Kielipesät ovat keskittyneet saamelaiskeskittymiin (saamelaisten kotiseutualue ja suurimmat kaupungit). Vieraskieliset varhaiskasvatusyksiköt ovat kutakuinkin levittäytyneet koko Suomen alueelle. Väestön perusteella ei voida siis päätellä missä on tarjolla vieraskielistä hoitoa.

Kielenopetusmuotojen virallisuuden aste on myös huomattavan eroava. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on tärkein ja ”ylin” asiakirja, jossa säädellään varhaiskasvatuksen järjestämisestä. Vasusta löytyy omat otsikkonsa koskien vieraskielinen hoitoa ja kielikylpyä. Sen sijaan kielipesästä ei löydy ainoatakaan mainintaa koko asiakirjasta. Se on merkittävä huomio tarkasteltaessa kielenopetusmuotojen virallisuutta. Tämän perusteella kielipesämetodi ei olisi virallinen eikä siten mitenkään säädelty kielenopetusmuoto. Sen sijaan kielikylpy on ohjelmallinen opetusohjelma ja sitä säätelevät tietyt periaatteet (Kangasvieri et al., 2011, s. 21). Kielikylpy on osa valtion virallista kielipolitiikkaa (Pasanen, 2015, s. 207).

Eräs tärkeä huomio opetusmuotojen erottelussa on kielen jatkumisen mahdollisuus. Kielikylpy on tässä parhaassa mahdollisessa tilanteessa. Nimittäin kuntien on varmistettava, että varhaiskasvatuksessa aloitettu kielikylpykieli voi jatkua perusopetuksessa (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2006, s. 41). Kielipesän tilanne on täysin toinen. Usein kielipesässä aloitettu kielen oppiminen on vaarassa katketa kouluun mentäessä. Näin on esimerkiksi saamen kielen kohdalla. Jos kotona ei puhuta saamen kieltä, voi hyvin alkanut kielenoppinen pysähtyä. Saamen kielenopetusta on peruskoulussa tarjolla vain kaksi viik-

kotuntia vieraan kielen opetuksena. Sen sijaan vierasta kieltä, joka on aloitettu varhaiskasvatuksessa voi jatkaa, mikäli koulussa on sitä tarjolla. Siinäkin kielenoppimisen jatkumoa ei ole turvattu toisin kuin kielikylvyn kohdalla.

5.2. Kielenopetus kunnissa

Kunnissa näkyy pääsääntöisesti valtakunnalliset kielenopetuksen mallit. Yhtäläisyyksiä kuntien välillä löytyy. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2005) mukaisesti vieraskielistä varhaiskasvatusta on tarjolla Hyvinkäällä. Lisäksi kielikylvyn mainitsi Kokkolan ja Hyvinkään varhaiskasvatussuunnitelma. Sodankylä tarjoaa lisäksi asukkailleen kielipeätoimintaa Vuotsossa.

Pikkukunnassa Valtimolla kielenopetus on pienimuotoista, ja tuskin kunnassa on monia kulttuureita edustettunakaan. Esimerkiksi vuoden 2010 lopussa Valtimolla asui 10 maahanmuuttajaa eli n. 0,4% väestöstä (Valtimon kunnan kotouttamisohjelma, 2011, s. 4). Ymmärrettävästi kielenopetusasiat eivät ole keskeisiä ulkomaalaisten vähäisen määrän vuoksi. Kunnassa ei ole tarjolla muun kuin suomenkielistä varhaiskasvatusta.

Hyvinkää puolestaan isompana kuntana tarjoaa sekä vieraskielistä varhaiskasvatusta että kielikylpyä. Ruotsinkielinen päivähoito tuotetaan Hyvinkäällä yksityisessä päiväkodissa. Lisäksi ruotsin kieltä on tarjolla myös kielikylpynä. Vieraskielisenä varhaiskasvatuspalveluna kunnassa on myös englantipainotteinen päivähoito.

Kunnista Sodankylä oli ainoa, jossa on mainittu kielipesä yhtenä kielenopetusmuotona. Tämä on toki ymmärrettävää Sodankylän sijainnista johtuen. Sodankylässä on Varhaiskasvatussuunnitelmien perusteiden (2005) lisäksi otettava huomioon Saamelainen varhaiskasvatussuunnitelma (2009). Kokkola puolestaan tarjoaa asukkailleen englanninkielistä kielikylpyä.

Kuitenkin eroavaisuuksia löytyy. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet -asiakirja antaa huomattavan suuret valtuudet kunnille itselleen. Loppujen lopuksi kukin kunta voivat tulkita haluamallaan tavalla esimerkiksi miten se toteuttaa eri-ikäisten lasten varhaiskasvatusta. (Hännikäinen, 2013, s. 31.) Samoin perustein kunta voi itse päättää miten järjestää vaikkapa kielenopetuksen varhaiskasvatuksessa.

6. POHDINTA

6.1. Tutkimustulosten pohdintaa

Esittelin tutkielmani alussa Varhaiskasvatuksen perusteet -asiakirjaa. Selvitin miten vasu on määritellyt kielelliset asiat silloin kuin kyseessä on muu kuin suomen kieli. Huomioni mukaan vasu määrittelee kielen opetuksen laveasti, jopa väljästi. Tämä antaa kunnille mahdollisuuden tulkita asiakirjaa ja kielellisiä kysymyksiä mielensä mukaan. Kunta voi itse päättää, miten se kielenopetukseen liittyvät asiat varhaiskasvatuksessa järjestää. Tämä on johtanut epämääräisiin tilanteisiin tulkinnan osalta.

Terminologian sekavuudesta johtuen Kokkolan kaupungin kielenopetusmalli on ristiriidassa varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden kanssa. Usean eri tutkimuksen mukaan kielikylpyä järjestetään vähemmistökielellä. Esimerkiksi Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa on hyvin selvästi sanottu, että kielikylpyä voidaan järjestää toisella kotimaisella tai vähemmistökielellä (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2006, s. 41). Tämän mukaan vieraat kielet eivät ole kielikylpykieliä. Kokkola sen sijaan tarjoaa kielikylpykielenä englantia.

Myös Heidi Harju-Luukkainen on väitöstutkimuksessaan samoilla linjoilla. Hänen mukaansa sekä kielipesä että kielikylpy perustuvat aina vähemmistökielen opetukseen kyseisessä maassa. Siksi esimerkiksi englanninkielinen päivähoito ei voi olla varsinaista kielikylpyä, vaan ainoastaan vieraskielistä päivähoitoa. (Harju-Luukkainen, 2007, s. 122.)

Kokkola on omassa vasussaan tulkinnut kielenopetuksen omin päin. Kunta voi toki soveltaa kielen opetuksenmallit omannäköisekseen. Huomattavaa on kuitenkin, ettei se ole pysynyt Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisissa puitteissa.

Tutkielmani tuloksissa tuli esiin, miten alueellisista asioista on kyse kun puhutaan kielenopetuksesta. Pikkukunnissa ei oteta kantaa esimerkiksi kielikylpymetodiin ollenkaan. Suurempien kuntien kohdalla eri kielenopetuksen vaihtoehdot tuli paremmin esiin. Toki on huomattava, että kunnat tekevät vasunsa sen asiakkaiden näköisekseen.

Eräs huomattava havaintoni oli vasun osalta, että vasusta ei löydy mitään mainintaa kielipesästä. Kielipesämetodi on kuitenkin tunnettu, että se pitäisi olla vähintäänkin maininnan tasolla kirjattu vasuun. Mielenkiinnolla odotankin, löytyykö termi uudesta Varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, jonka on määrä astua voimaan 2017. Alkuperäiskansa-asiat ovat kuitenkin olleet pinnalla jo jonkin aikaa ja kielipesäasia koskettaa jopa tuhansia ihmisiä Suomessa.

Kielenopetukseen liittyvä terminologia on hyvin sekavaa. Käsitteitä käytetään ristiin eikä aina tiedetä mistä kielenopetuksen mallista on kyse. Olen tutkielmassani halunnut puuttua tähän epäselvyyteen ja ottaa kantaa ristiriitaisiinkin tilanteisiin. Sitä varten loin taulukkomallin, jossa erottelin likeiset termit kielikylyn, vieraskielisen varhaiskasvatuksen ja kielipesän.

Olipa kyse vieraskielisestä varhaiskasvatuksesta, kielikylypymetodista tai kielipesästä tärkeintä on kielen opetuksen aloitus tarpeeksi varhaisessa vaiheessa. Paras olisi ajoittaa vieraan kielen opetuksen aloitus ikävuosiin kolme-kymmenen. Kielen sujuvan kehittymisen kannalta tämä olisi hyvin tärkeää. Tutkimusten mukaan kielenopetuksen alkaminen vasta kymmenen ikävuoden jälkeen aloitettu kielenopetus ei tuota enää sujuvaa kielitaitoa. (Wardle, 2003, s. 329.)

On toki hyvä, että kunnat tekevät varhaiskasvatuspalvelut asiakkaiden tarpeisiin, mutta toisaalta Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet jättää monet asiat auki ja kuntien omiksi huolikseen. Yhtäläillä kuin Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2005) sisältöä arvioidaan päivittämällä sitä, pitäisi myös kuntien vasuille tehdä arviointia. Arvioinnin avulla määritetään, miten tavoitteet on saavutettu ja mahdolliset kehittämistarpeet nostetaan keskusteluun (Laadunhallinnan perusteita ja menetelmiä varhaiskasvatuksessa, 2004, s. 17). Kuntien vasuihin kirjatut (kielenopetus)asiat voivat olla vain kirjauksen tasolla, jos ei niitä arvioida.

6.2. Tutkielman eettisyys, luotettavuus ja jatkotutkimusmahdollisuudet

Tutkielman tekoon liittyy aina eettisiä valintoja. Ne eivät koske vain aineiston hankkimiseen liittyviä pohdintoja tai tutkimustulosten esittämiseen liittyviä seikkoja. Kaikki tutki-

muksessa tehdyt valinnat ovat moraalisia valintoja alkaen aina tutkimusaiheen valinnasta. (Tuomi, & Sarajärvi, 2003, s. 125.)

Tässä tutkielmassani halusin välttää pahimmat eettiset pulmat esimerkiksi aineistoa valitessani. Käytin aineistonani asiakirjoja, jotka ovat kaikkien saatavissa olevaa julkista tietoa. Asiakirjojen tieto on faktaa, jota voi analysoida kuka tahansa. Tutkielman tekijänä olin puolueeton suhteessa aineistoon, eivätkä henkilökohtaiset intressit vaikuttaneet asiaan.

Tutkielman eettisyys tulee paljon käsin kosketeltavammaksi esimerkiksi haastateltaessa lasta tutkimusta varten. Silloin tutkimusasetelma on täysin toinen. Lapsi tutkimuskohteena asettaa toisenlaisia tutkimuseettisiä valintoja. Eräs eettinen kysymys lapsihaastattelussa koskee tutkijan vastuullisuutta. Lapsen kehitystä ei saa vaarantaa millään tavalla. (Kyrönlampi-Kylmänen, 2007, s. 187.) Ylipäättänsä empiirisen aineiston kerääminen haastattelumenetelmällä on eettisesti haastavampaa kuin kirjallisuuden tai muun ”kylmän” faktan käyttö.

Luotettavuus laadullisessa tutkimuksessa viittaa yleensä totuuteen ja objektiiviseen tietoon. Tiedon tulee olla totta ja luotettavaa. Objektiivisuuteen voidaan liittää vielä puolueettomuus. Kuitenkin viimekädessä tutkija on itse tutkimusasetelmansa luoja ja tulkitsija. Vastuu hyvän tieteellisen käytännön noudattamisesta ja tutkimuksen rehellisyydestä on siten tutkimuksen tekijällä itsellään (Tuomi, & Sarajärvi, 2003, s. 130–133).

Tutkielmani tulokset perustuvat kuntaotokseen, mutta ne ovat hyvin suuntaa antavia yleisemminkin. Kunnat on kuitenkin valittu mahdollisimman kattavasti ja maantieteellisesti laajasti. Lisäksi halusin perustella kriteerein, miksi kyseiset kunnat valitsin. Halusin tällä tuoda luotettavuutta. Myös tulosten esittäminen taulukkomallin avulla tähtäsi tutkimuksen uskottavuuteen. Oma position auki kirjoittaminen kappaleessa 3.1. tähtäsi myös luotettavuuteen.

On esitetty spekulatioita, että kaksikielisiä lapsia on jopa enemmän kuin heitä, jotka kasvavat vain yhden kielen ympäröimänä. Sen takia kaksi- ja monikielisyyden tutkiminen on hyvin tärkeää. (Genesee, 2006, s. 45.) Jatkotutkimusta ajatellen olisi mielenkiintoista selvittää kielipesämetodia enemmän. Kielikylypytutkimusta on tehty Suomessa jo pitkään, joten olisi mielekästä jatkaa kielipesän parissa joka on vielä melko uusi tutkimusalue. Esi-

merkiksi kielipesätyöntekijöiden ja kielipesässä olleiden lasten haastattelu avaisi tutkimusta vielä enemmän ja toisi uuden näkökulman aiheeseen.

7. LÄHTEET

Eduskunnan oikeusasiamiehen kannanotto 18.12.2013 Dnro 410/4/12. Haettu osoitteesta:

[www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw.cgi/trip/?\\${APPL}=ereopaa&\\${BASE}=ereopaa&\\${THWIDS}=0.10/1456386490_4681&\\${TRIPPIFE}=PDF.pdf](http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw.cgi/trip/?${APPL}=ereopaa&${BASE}=ereopaa&${THWIDS}=0.10/1456386490_4681&${TRIPPIFE}=PDF.pdf)

(Viitattu 27.4.2016)

Genesee, F. (2006). Bilingual First Language Acquisition in Perspective. Teoksessa McCardle, P., & Hoff, E. (Toim.) *Childhood Bilingualism. Research on Infancy through School Age*. (s. 45-67). Cromwell Press Ltd. Clevedon.

Halme, K., & Vataja, A. (2011). *Monikulttuurinen varhaiskasvatus ja esiopetus*. Kariston Kirjapaino Oy. Hämeenlinna.

Harju-Luukkainen, H. (2007). *Kielikylpydidaktiikkaa kehittämässä. 3-6-vuotiaiden kielikylpylasten kielellinen kehitys ja kielikylpydidaktiikan kehittäminen päiväkodissa*. Hakapaino Oy. Helsinki.

Hellström, M. (2008). *Sata sanaa opetuksesta. Keskeisten käsitteiden käsikirja*. Bookwell Oy. Juva.

Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. (2013). *Tutki ja kirjoita*. Bookwell Oy. Porvoo.

Hyvinkään varhaiskasvatussuunnitelma (2015). Haettu osoitteesta:

www.hyvinkaa.fi/globalassets/kasvatus-ja-koulutus/varhaiskasvatus/vasu/varhaiskasvatussuunnitelma.pdf (Viitattu 4.5.2016)

Hännikäinen, M. (2013). Varhaiskasvatus pienten lasten päiväkotiryhmissä: Hoitoa, kasvatusta vai opetusta? Teoksessa Karila, K., & Lipponen, L. (Toim.) *Varhaiskasvatuksen pedagogiikka*. (s. 30-52). Vastapaino. Tampere.

- Järvinen, H-M. (2000). Kielenopetus vieraskielisessä sisällönopetuksessa. Teoksessa Kaikkonen, P., & Kohonen, V. (Toim.) *Minne menet, kielikasvatus? Näkökulmia kielipedagogiikkaan*. (s. 109-118). Jyväskylän yliopistopaino. Jyväskylä.
- Kangasvieri, T., Miettinen, E., Palviainen, H., Saarinen, T., & Ala-Vähälä, T. (2011). *Selvitys kotimaisten kielten kielikylpyopetuksen ja vieraskielisen opetuksen tilanteesta Suomessa*. Kuntatason tarkastelu. Jyväskylän yliopistopaino. Jyväskylä.
- Karila, K. (2013). Ammattilaissukupolvet varhaiskasvatuksen pedagogiikan toteuttajina ja kehittäjinä. Teoksessa Karila, K., & Lipponen, L. (Toim.) *Varhaiskasvatuksen pedagogiikka*. (s. 9-29). Vastapaino. Tampere.
- Kokkolan varhaiskasvatussuunnitelma (2010). Haettu osoitteesta: www.kokkola.fi/palvelut/opetus_ja_kasvatus/paivahoito/fi_FI/paivahoito/_files/91640319769909823/default/kokkola_vasu_2010.pdf (Viitattu 4.5.2016)
- Kronqvist, E-L. (2012). Varhaispedagogiikan kehityspsykologinen tausta. Teoksessa Hujala, E. ja Turja, L. (Toim.) *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. (2. p.) (s.). Bookwell Oy. Juva.
- Kyrönlampi-Kylmänen, (2007). *Arki lapsen kokemana - Eksistentiaalis-fenomenologinen haastattelututkimus*. Lapin yliopisto. Rovaniemi.
- Laadunhallinnan perusteita ja menetelmiä varhaiskasvatuksessa* (2004). Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2004:17. Edita Prima Oy. Helsinki.
- Láuren, C. (2000). *Kielten taitajaksi – kielikylpy käytännössä*. Kopijyvä Oy. Jyväskylä.
- Láuren, C. (2008). *Varhain monikieliseksi. Kielen oppimisen teoriaa ja käytäntöä*. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.
- Nurmilaakso, M. (2011). Pienen lapsen kielellinen tietoisuus osana kielen kehitystä. Teoksessa Nurmilaakso, M., & Välimäki, A-L (Toim.) *Lapsi ja kieli. Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa*. (s. 31–41). Yliopistopaino. Helsinki.

Ojala, M. (2015). *Varhaiskasvatus, esiopetus ja koulun alku lapsen oppimisen ja kehittymisen näkökulmasta*. Unigrafia Oy. Helsinki.

Opetushallituksen lehdistötiedote, (5.11.2015). Haettu osoitteesta: www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/varhaiskasvatus/103/0/varhaiskasvatus_kommentoitava_verkossa_2_23_11_2015 (Viitattu 4.5.2016)

Pasanen, A. (2003). *Kielipesä ja revitalisaatio. Karjalaisten ja inarinsaamelaisten kielipesätoiminta*. Pro gradu-tutkielma. Suomalais-ugrilainen laitos. Helsingin yliopisto.

Pasanen, A. (2015). *Kuávsui já peeivicuova. Sarastus ja päivänvalo. Inarinsaamen kielen revitalisaatio*. Unigrafia Oy. Helsinki.

Reunamo, J., & Salomaa, P. (2014). Kielellisen kehityksen tukeminen. Teoksessa Reunamo, J. (Toim.) *Varhaiskasvatuksen kehittäminen. Kehitystehtäviä ja ratkaisumalleja*. (s.23–47). Bookwell Oy. Juva.

Saamelainen varhaiskasvatussuunnitelma, (2009). Haettu osoitteesta: www.inari.fi/media/files/sote_savasusuomenkielinen.pdf (Viitattu 3.5.2016)

Seikkula-Leino, J. (2002). *Miten oppilaat oppivat vieraskielisessä opetuksessa? Oppilaiden suoriutumistasot, itsetunto ja motivaatio vieraskielisessä opetuksessa*. Turun yliopisto. Painosalama Oy. Turku.

Siltala, N. (2013). Kielipesä: Ei mikään tavallinen päiväkotikoti. Artikkelijulkaisussa *Saamelaiset Suomessa. Näkökulmia ja ääniä tämän päivän saamelaisuuteen*. (s.). Talinna.

Sodankylän varhaiskasvatussuunnitelma (2014). Haettu osoitteesta: <https://peda.net/sodankyla/varhaiskasvatus/nimet%C3%B6n-f97c/v2:file/download/d4ea1ccd73f661b45ec2e20ceee039026d4e5e72/Varhaiskasvatussuunnitelma%202014.pdf> (Viitattu 3.5.2016)

- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2003). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.
- Välimäki, A-L (2011). Lapsen kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksen suunnitelma-asiakirjoissa. Teoksessa Nurmilaakso, M. ja Välimäki, A-L (toim.) *Lapsi ja kieli. Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa*. Yliopistopaino. Helsinki.
- Valtimon kunnan kotouttamisohjelma (2011). Haettu osoitteesta: www.valtimo.fi/documents/802726/1792199/pdf_kotouttamisohjelmat/27996f0b-efe6-4a49-9026-9d292bbc2af3 (Viitattu 3.5.2016)
- Valtimon varhaiskasvatussuunnitelma (2015). Haettu osoitteesta: www.valtimo.fi/documents/802726/1792199/Varhaiskasvatussuunnitelma+2015+-/90c006c1-2cf2-4c4f-94ab-51cb146454c0 (Viitattu 2.5.2016)
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. Stakes. Oppaita 56. Gummerus Kirjapaino Oy. Vaajakoski.
- Wardle, F. (2003). *Introduction to Early Childhood Education. A Multidimensional Approach to Child-centered Care and Learning*. Red Rocks Community College, Colorado.